

**Protokół z posiedzenia
Rady Narodowego Centrum Nauki
7-8 września 2016 r.**

Miejsce posiedzenia:

Narodowe Centrum Nauki w Krakowie.

Uczestnicy posiedzenia plenarnego:

Członkowie Rady Narodowego Centrum Nauki:

- 1) prof. dr hab. Jerzy Chudek;
- 2) prof. dr hab. Maciej Grochowski;
- 3) prof. dr hab. Artur Jarmołowski;
- 4) prof. dr hab. Krzysztof Józwiak;
- 5) prof. dr hab. Sergiusz Józwiak;
- 6) prof. dr hab. Leszek Kaczmarek;
- 7) prof. dr hab. Ireneusz Kamiński;
- 8) prof. dr hab. Michał Karoński;
- 9) prof. dr hab. Ryszard Kierzek;
- 10) prof. dr hab. Małgorzata Kossowska;
- 11) prof. dr hab. Jan Kotwica;
- 12) prof. dr hab. Henryk Kozłowski;
- 13) prof. dr hab. Ewa Łokas;
- 14) prof. dr hab. Teresa Malecka;
- 15) prof. dr hab. Michał Malinowski;
- 16) prof. dr hab. Krzysztof Nowak;
- 17) prof. dr hab. Andrzej Sobolewski;
- 18) ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek;
- 19) prof. dr hab. Wojciech Tygielski;
- 20) prof. dr hab. Marek Żukowski;

Kierownictwo NCN:

- 21) prof. dr hab. Zbigniew Błocki, Dyrektor;
- 22) dr Tomasz Bzukała, Zastępca Dyrektora;

Koordynatorzy Dyscyplin NCN:

- 23) dr Szymon Walczak;
- 24) dr Anna Marszałek;
- 25) dr hab. Wojciech Sowa;
- 26) dr Małgorzata Jacobs-Kozyra;
- 27) dr Magdalena Łopuszańska-Rusek;
- 28) dr Marzena Oliwkiewicz-Mikłasińska;
- 29) dr Marcin Hajduk;
- 30) dr Jerzy Frączek;
- 31) dr Jakub Gadek;
- 32) dr Marcin Liana;
- 33) dr Marta Buchalska;
- 34) dr Antonina Chmura-Skirińska;

Pracownicy NCN:

- 35) dr Ewa Golonka, Kierownik Działu Badań Naukowych i Rozwoju Naukowców;
- 36) dr Agnieszka Dobrowolska, Kierownik Działu Rozliczania Projektów Badawczych, Staży i Stypendiów;
- 37) Maciej Wais, Główny Księgowy;
- 38) Sylwia Plona-Zduńczyk, Kierownik Działu Zasobów Ludzkich;
- 39) Justyna Woźniakowska, Kierownik Działu Współpracy Międzynarodowej;
- 40) Anna Plater-Zyberk, Zastępca Kierownika Działu Współpracy Międzynarodowej;
- 41) mec. Jakub Michałuk, Koordynator Zespołu Radców Prawnych;

- 42) mec. Elżbieta Miśkovicz, Radca Prawny;
- 43) Iwona Dąbrowska, Kierownik Działu Spraw Organizacyjnych;
- 44) Katarzyna Stec, Starszy specjalista ds. analiz i ewaluacji;
- 45) Anna Mazurkiewicz, Koordynator Zespołu ds. Nauk Ścisłych i Technicznych;
- 46) Wioletta Czernatowicz, Specjalista ds. obsługi administracyjnej projektów badawczych;
- 47) Anna Bobela, Specjalista ds. informacji i promocji;

Lista obecności w załączeniu.

Przebieg posiedzenia:

1. Otwarcie posiedzenia i przyjęcie porządku obrad.
2. Informacja kwartalna o zakresie wykonanych zadań i wydatkowanych na ten cel środkach przedstawiona przez Dyrektora NCN prof. dr hab. Zbigniewa Błockiego.
3. Wprowadzenie zmian do warunków i regulaminu przeprowadzania konkursu UWERTURA 1 na staże w zagranicznych zespołach naukowych realizujących granty ERC.
4. Określenie warunków przeprowadzania konkursu OPUS 12 na projekty badawcze, w tym finansowanie zakupu lub wytworzenia aparatury naukowo-badawczej niezbędnej do realizacji tych projektów, planowanego do ogłoszenia 15 września 2016 r.
5. Określenie warunków przeprowadzania konkursu PRELUDIUM 12 na projekty badawcze realizowane przez osoby rozpoczynające karierę naukową nieposiadające stopnia naukowego doktora, planowanego do ogłoszenia 15 września 2016 r.
6. Określenie warunków przeprowadzania konkursu SONATA 12 na projekty badawcze realizowane przez osoby rozpoczynające karierę naukową posiadające stopień naukowy doktora, planowanego do ogłoszenia 15 września 2016 r.
7. Określenie warunków przeprowadzania konkursu POLONEZ 3 na projekty badawcze realizowane przez naukowców przyjeżdżających z zagranicy, współfinansowanego z programu ramowego Horyzont 2020 w ramach działań Marie Skłodowska-Curie COFUND, planowanego do ogłoszenia 15 września 2016 r.
8. Omówienie Regulaminu przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki w zakresie projektów badawczych, obowiązującego w konkursach OPUS 12, PRELUDIUM 12, SONATA 12 planowanych do ogłoszenia 15 września 2016 r.
9. Ocena merytoryczna wykonania zadań realizowanych przez Dyrektora NCN, jego zastępcę i Koordynatorów Dyscyplin.
10. Ustalenie wysokości środków finansowych na realizację projektów badawczych w ramach programu CHIST-ERA European Coordinated Research on Long-term Challenges in Information and Communication Sciences & Technologies ERA-Net.
11. Opinia dotycząca oceny raportów końcowych z realizacji projektów badawczych pochodzących z konkursów przekazanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego do realizacji w Narodowym Centrum Nauki.
12. Sprawy wniesione i komunikaty.
13. Przyjęcie protokołu z poprzedniego posiedzenia Rady NCN.

Ad. 1. Otwarcie posiedzenia i przyjęcie porządku obrad.

Prof. dr hab. Michał Karoński Przewodniczący Rady NCN przywitał uczestników posiedzenia, następnie zaproponował porządek obrad, który został przyjęty przez członków Rady. Na wstępie posiedzenia poinformowano, że funkcję przewodniczącej Komisji Nauk Humanistycznych, Społecznych i o Sztuce (K-1) obejmie prof. dr hab. Małgorzata Kossowska.

Ad. 2. Informacja kwartalna o zakresie wykonanych zadań i wydatkowanych na ten cel środkach przedstawiona przez Dyrektora NCN prof. dr hab. Zbigniewa Błockiego.

Prof. dr hab. Zbigniew Błocki Dyrektora NCN przedstawił informację na temat realizowanych przez Centrum zadań i wydatkowanych na ten cel środków w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca 2016 r. (w załączeniu), obejmującą m.in. dane dotyczące konkursów organizowanych w tym okresie przez NCN, prowadzonej współpracy międzynarodowej, podsumowanie prac Zespołów Ekspertów, prac Rady NCN oraz informację na temat przeprowadzonych kontroli zewnętrznych.

Poinformowano, że w II kwartale 2016 r. zorganizowano w Olsztynie Dni NCN, zmieniony został harmonogram ogłaszania konkursów oraz poszerzono ofertę konkursową Centrum. Przekazano, że w omawianym okresie rozstrzygnięto konkursy OPUS 10, PRELUDIUM 10, SONATA 10, w których łącznie zostało złożonych 3 710 wniosków na kwotę 1,4 mld zł, a do finansowania zakwalifikowanych zostało 872 wnioski na kwotę ponad 350 mln zł. Rozstrzygnięto także konkurs na stypendia doktorskie ETIUDA 4 oraz konkurs na krajowe staże po uzyskaniu stopnia naukowego doktora FUGA 5, w których złożono łącznie 570 wniosków na kwotę ponad 132 mln zł, a do finansowania zakwalifikowano 199 wniosków na kwotę niemal 43 mln zł. Ogłoszono wyniki I etapu oceny w konkursie TANGO 2 organizowanym we współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR), w którym złożono 119 wniosków na projekty zakładające wdrażanie w praktyce gospodarczej i społecznej wyników uzyskanych w rezultacie badań podstawowych. Do drugiego etapu zostały zakwalifikowane 52 projekty. Przekazano, że w dniu 15 czerwca zakończono nabór wniosków w konkursach OPUS 11, PRELUDIUM 11, SONATA 11 oraz POLONEZ 2. Tego samego dnia rozpoczął się nabór wniosków w konkursach SONATA BIS 6, HARMONIA 8 oraz MAESTRO 8.

Omawiając współpracę międzynarodową prowadzoną przez NCN w II kwartale 2016 r., poinformowano, że rozstrzygnięto konkurs BiodivERsa, w którym do finansowania zakwalifikowano 4 projekty przewidziane do realizacji przez polskie zespoły naukowe oraz pierwszą edycję konkursu POLONEZ, w których do finansowania zakwalifikowano 48 wniosków na kwotę 36,5 mln zł. W czerwcu br. ogłoszono wyniki konkursu CHIST-ERA oraz upłynął termin składania wstępnych wniosków w konkursie M-ERA. Ogłoszono nabór wniosków do konkursów: PIRE (*Partnerships for International Research and Education*) we współpracy z *National Science Foundation* (USA), ERA-CAPS, BEETHOVEN 2 oraz nabór wniosków do drugiej edycji konkursu POLONEZ.

W omawianym okresie Zespoły Ekspertów zakończyły ocenę wniosków złożonych w konkursach: OPUS 10, PRELUDIUM 10, SONATA 10. Prace nad oceną wniosków w tych konkursach przeprowadziło łącznie 38 Zespołów Ekspertów, natomiast w konkursie POLONEZ 1 wnioski oceniały 3 Zespoły Ekspertów w ramach grup dyscyplin HS, ST, NZ. W konkursach FUGA 5 i ETIUDA 4, do oceny wniosków wybrano 6 Zespołów Ekspertów, natomiast wnioski złożone w konkursie SYMFONIA 4 oceniane były przez 3 międzynarodowe Zespoły Ekspertów.

Prof. dr hab. Michał Karoński Przewodniczący Rady NCN podziękował Dyrektorowi NCN za przekazanie informacji kwartalnej o realizacji zadań Centrum.

Członkowie Rady w drodze głosowania jednomyślnie przyjęli informację kwartalną o zakresie wykonywanych zadań i wydatkowanych na ten cel środków.

Ad. 3. Wprowadzenie zmian do warunków i regulaminu przeprowadzania konkursu UWERTURA 1 na staże w zagranicznych zespołach naukowych realizujących granty ERC.

Prof. dr hab. Michał Karoński Przewodniczący Rady NCN poinformował, że konkurs UWERTURA na staże w zespołach naukowych realizujących granty ERC otrzymał notyfikację ERC i został włączony do programu *ERC visiting fellowship programme*. Przekazano, że w wyniku prowadzonych konsultacji, ERC zgłosiło uwagi do dokumentacji konkursowej, w związku z czym przedstawiono zmiany niektórych zapisów w warunkach i regulaminie przeprowadzania konkursu UWERTURA, przyjętych uchwałą Rady NCN nr 60/2016 z dnia 7 lipca 2016 r. Poinformowano, że niektóre zapisy warunków konkursu w wersji angielskiej wymagały korekt technicznych bądź doprecyzowania. Biorąc pod uwagę opinię ERC zaproponowano, aby zrezygnować z zasady, w której osoba starająca się o staż ERC musi wybrać laureata konkursu ERC w tym samym lub wyższym typie konkursów do którego ma zamiar składać swój wniosek. W ocenie dorobku naukowego kierownika projektu zaproponowano aby stanowiła ona 60% ogólnej oceny wniosku, natomiast ocena projektu planowanego do złożenia w konkursie 35%, a trafność wyboru laureata konkursu ERC 5%. Pierwsza edycja konkursu dedykowanego osobom planującym wystąpienie o finansowanie projektów badawczych w ramach konkursów ogłaszanych przez ERC zostanie ogłoszona przez Centrum 15 grudnia 2016 r. Zwrócono również uwagę, że z początkiem września br. ERC zapoczątkowało szeroką kampanię informacyjną pośród laureatów grantów, której celem jest rozpowszechnienie informacji o programie *Fellowship Schemes to Visit ERC Grantees* oraz biorących w nim udział agencjach finansujących badania naukowe z Belgii (Research Foundation – Flanders), Czech (Czech Science Foundation), Estonii (Estonian Research Council), Węgier (National Research, Development and Innovation Office) i Słowenii (Slovenian Research Agency). Wyrażono poparcie dla równoczesnych działań promocyjnych ze strony NCN jak i ERC, które może z sukcesem wpłynąć na zwiększenie udziału polskich naukowców w gronie laureatów grantów ERC.

Członkowie Rady w toku prowadzonej dyskusji zaakceptowali zaproponowane zmiany w warunkach przeprowadzania konkursu UWERTURA 1, podejmując w drodze głosowania (20 głosów „za”) uchwałę nr 76/2016 w tej sprawie (treść uchwały w załączeniu).

Ad. 4. Określenie warunków przeprowadzania konkursu OPUS 12 na projekty badawcze, w tym finansowanie zakupu lub wytworzenia aparatury naukowo-badawczej niezbędnej do realizacji tych projektów, planowanego do ogłoszenia 15 września 2016 r.

Prof. dr hab. Krzysztof Nowak Przewodniczący Komisji ds. Regulaminów i Procedur przedstawił propozycję korekty zapisów warunków przeprowadzania konkursu OPUS 12, które mają charakter ujednoczniający. Zasadnicza zmiana polega na konieczności uzasadnienia we wniosku niekomercyjnego charakteru badań. W przypadku wskazania przez wnioskodawcę badań podstawowych, których elementem jest badanie kliniczne planowane z zastosowaniem produktu leczniczego lub wyrobu medycznego, konieczne będzie szczegółowe uzasadnienie we wniosku niekomercyjnego charakteru tych badań.

Członkowie Rady w toku prowadzonej dyskusji zaakceptowali zaproponowane zmiany w warunkach przeprowadzania konkursu OPUS 12, podejmując w drodze głosowania (20 głosów „za”) uchwałę nr 77/2016 w tej sprawie (treść uchwały w załączeniu). Jednocześnie ustalono, że nakłady finansowe w konkursie OPUS 12 będą wynosiły 250 mln zł.

Ad. 5. Określenie warunków przeprowadzania konkursu PRELUDIUM 12 na projekty badawcze realizowane przez osoby rozpoczynające karierę naukową nieposiadające stopnia naukowego doktora, planowanego do ogłoszenia 15 września 2016 r.

Prof. dr hab. Krzysztof Nowak Przewodniczący Komisji ds. Regulaminów i Procedur zaprezentował propozycję korekty zapisów warunków przeprowadzenia konkursu PRELUDIUM 12, które w częściach wspólnych zostały uzupełnione o zapisy wprowadzone dla konkursu OPUS 12.

Członkowie Rady w toku prowadzonej dyskusji zaakceptowali zaproponowane zmiany w warunkach przeprowadzania konkursu PRELUDIUM 12, podejmując w drodze głosowania (20 głosów „za”) uchwałę nr 78/2016 w tej sprawie (treść uchwały w załączeniu). Jednocześnie ustalono, że nakłady finansowe w konkursie PRELUDIUM 12 będą wynosić 30 mln zł.

Ad. 6. Określenie warunków przeprowadzania konkursu SONATA 12 na projekty badawcze realizowane przez osoby rozpoczynające karierę naukową posiadające stopień naukowy doktora, planowanego do ogłoszenia 15 września 2016 r.

Prof. dr hab. Krzysztof Nowak Przewodniczący Komisji ds. Regulaminów i Procedur przedstawił propozycję korekty zapisów warunków przeprowadzenia konkursu SONATA 12, które w częściach wspólnych zostały uzupełnione o zapisy wprowadzone dla konkursu OPUS 12 i konkursu PRELUDIUM 12. Podkreślono, że kolejny konkurs SONATA, zgodnie z wcześniejszą zapowiedzią, będzie ogłoszony łącznie z konkursem SONATA BIS w czerwcu 2017 r. w nowej formule uwzględniającej m.in. rozmowy kwalifikacyjne z kierownikami projektów na drugim etapie oceny wniosków.

Członkowie Rady w toku prowadzonej dyskusji zaakceptowali zaproponowane zmiany w warunkach przeprowadzania konkursu SONATA 12, podejmując w drodze głosowania (20 głosów „za”) uchwałę nr 79/2016 w tej sprawie (treść uchwały w załączeniu). Jednocześnie nakłady finansowe konkursu SONATA 12 zostały ustalone na poziomie 50 mln zł.

Ad. 7. Określenie warunków przeprowadzania konkursu POLONEZ 3 na projekty badawcze realizowane przez naukowców przyjeżdżających z zagranicy, współfinansowanego z programu ramowego Horyzont 2020 w ramach działań Marie Skłodowska-Curie COFUND, planowanego do ogłoszenia 15 września 2016 r.

Justyna Woźniakowska Kierownik Działu Współpracy Międzynarodowej przedstawiła propozycje zaktualizowania zapisów warunków przeprowadzenia konkursu POLONEZ, na projekty badawcze

realizowane w polskich jednostkach przez naukowców przyjeżdżających z zagranicy, które będą obowiązywały w trzeciej, ostatniej edycji konkursu, planowanej do ogłoszenia 15 września 2016 r.

Członkowie Rady zaakceptowali wszystkie zaproponowane zmiany w warunkach przeprowadzania konkursu POLONEZ 3, podejmując w drodze głosowania (20 głosów „za”) uchwałę nr 81/2016 w tej sprawie (treść uchwały w załączeniu). Jednocześnie Rada ustaliła nakłady finansowe konkursu POLONEZ 3 na poziomie 30 mln zł.

Ad. 8. Omówienie Regulaminu przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki w zakresie projektów badawczych, obowiązującego w konkursach OPUS 12, PRELUDIUM 12, SONATA 12 planowanych do ogłoszenia 15 września 2016 r.

Prof. dr hab. Michał Karoński Przewodniczący Rady NCN poinformował, że zaproponowane w Regulaminie korekty mają charakter porządkujący i nie wprowadzają żadnych zmian merytorycznych. Doprecyzowano zapis dotyczący budżetu wynagrodzeń i stypendiów naukowych przeznaczonych dla członków zespołu naukowego, mówiący o tym, że dana osoba może otrzymywać jednocześnie wypłaty ze środków projektu tylko w jednej z form tj. wynagrodzenie etatowe, wynagrodzenie dodatkowe lub stypendium naukowe.

Członkowie Rady zaakceptowali zaproponowane zmiany w Regulaminie przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez NCN, podejmując w drodze głosowania (20 głosów „za”) uchwałę nr 80/2016 w tej sprawie (treść uchwały w załączeniu).

Ad. 9. Ocena merytoryczna wykonania zadań realizowanych przez Dyrektora NCN, jego zastępcę i Koordynatorów Dyscyplin.

Dyskusja **Rady NCN** dotycząca oceny merytorycznej wykonania zadań przez Dyrektora NCN, zastępcę Dyrektora NCN oraz Koordynatorów Dyscyplin NCN miała charakter niejawny.

Rada NCN w drodze głosowania (20 głosów „za”), przyjęła uchwałę nr 82/2016 w sprawie oceny merytorycznej wykonania zadań realizowanych przez prof. dr hab. Zbigniewa Błockiego Dyrektora NCN, uchwałę nr 74/2016 (20 głosów „za”) w sprawie oceny merytorycznej wykonania zadań realizowanych przez dr Tomasza Bzukałę Zastępcę Dyrektora NCN oraz uchwałę nr 83/2016 (20 głosów „za”) w sprawie oceny merytorycznej wykonania zadań realizowanych przez Koordynatorów Dyscyplin NCN. Treść uchwał w załączeniu.

Ad. 10. Ustalenie wysokości środków finansowych na realizację projektów badawczych w ramach programu CHIST-ERA European Coordinated Research on Long-term Challenges in Information and Communication Sciences & Technologies ERA-Net.

Rada NCN w drodze głosowania (20 głosów „za”), przyjęła uchwałę nr 84/2016 (treść uchwały w załączeniu) w sprawie ustalenia wysokości środków finansowych przeznaczonych na realizację projektów badawczych realizowanych przez polskie zespoły badawcze w konkursie *Lifelong Learning for Intelligent Systems, Visual Analytics for Decision Making under Uncertainty* organizowanym w ramach programu CHIST-ERA European Coordinated Research on Long-term Challenges in Information and Communication Sciences & Technologies ERA-Net w kwocie 500 tys. euro.

Ad. 11. Opinia dotycząca oceny raportów końcowych z realizacji projektów badawczych pochodzących z konkursów przekazanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego do realizacji w Narodowym Centrum Nauki.

Członkowie Rady poparli stanowisko Zespołów Ekspertów w sprawie oceny raportów końcowych projektów badawczych własnych, promotorskich i habilitacyjnych pochodzących z konkursów przekazanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego do realizacji w Narodowym Centrum Nauki w grupie nauk humanistycznych oraz grupie nauk ścisłych i technicznych.

Głosowanie nad tym punktem zakończyło się jednomyślnym poparciem przez **Radę NCN** stanowisk Zespołów Ekspertów (20 głosów „za”) oraz przyjęciem uchwały nr 75/2016 w tej sprawie (uchwała w załączeniu).

Ad. 12. Sprawy wniesione i komunikaty.

dr Weronika Bieniasz Koordynator Dyscyplin Nauk Ścisłych i Technicznych przedstawiła informacje na temat przebiegu dwuetapowej oceny wniosków złożonych w konkursie M-ERA.NET 2 na międzynarodowe projekty badawcze dotyczące nauki o materiałach i inżynierii materiałowej. Przekazano informację na temat liczby wniosków złożonych przez polskie zespoły badawcze oraz propozycję ewentualnego zwiększenia środków finansowych przeznaczonych na realizację projektów badawczych w tym konkursie. Przypomniano, że Rada przeznaczyła 500 tys. euro na realizację projektów złożonych przez polskie zespoły badawcze.

W toku prowadzonej dyskusji **Rada NCN** zdecydowała, że wysokość środków finansowych przeznaczonych na finansowanie polskich grup badawczych w konkursie nie zostanie zwiększona.

Prof. dr hab. Teresa Malecka w odniesieniu do pisma Pani dr hab. Alicji Panasiewicz, Przewodniczącej Konferencji Dziekanów Wydziałów Artystycznych i Pedagogiczno-Artystycznych skierowanego za pośrednictwem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie utworzenia dodatkowego panelu dziedzinowego pt. „Sztuka”, poinformowała, że wynikiem dyskusji przeprowadzonych w ramach Komisji K-1 zdecydowano o odrzuceniu wniosku.

Członkowie Rady w drodze głosowania (20 głosów „za”) odrzucili wniosek Ogólnopolskiej Konferencji Dziekanów Wydziałów Artystycznych i Artystyczno-Pedagogicznych w sprawie utworzenia dodatkowego panelu dziedzinowego pt. „Sztuka”.

Ad. 13. Przyjęcie protokołu z poprzedniego posiedzenia Rady NCN.

Nie przedstawiono protokołów do zatwierdzenia przez Radę NCN.

Na tym spotkanie zakończono.

Prof. dr hab. Michał Karoński

Przewodniczący Rady NCN

Opracowanie:

Kancelaria Rady Narodowego Centrum Nauki

Załączniki:

- 1) Lista obecności;
- 2) Uchwała Rady NCN nr 74/2016;
- 3) Uchwała Rady NCN nr 75/2016;
- 4) Uchwała Rady NCN nr 76/2016;
- 5) Uchwała Rady NCN nr 77/2016;
- 6) Uchwała Rady NCN nr 78/2016;
- 7) Uchwała Rady NCN nr 79/2016;
- 8) Uchwała Rady NCN nr 80/2016;
- 9) Uchwała Rady NCN nr 81/2016;
- 10) Uchwała Rady NCN nr 82/2016;
- 11) Uchwała Rady NCN nr 83/2016;
- 12) Uchwała Rady NCN nr 84/2016;
- 13) Informacja kwartalna o zakresie wykonywanych zadań i wydatkowanych na ten cel środkach w okresie 1 kwietnia – 30 czerwca 2016 r.